

ГЕНЕЗА ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сталий соціально-економічний розвиток на сьогодні день є однією з найважливіших проблем людства. Сутність «сталого розвитку» полягає в максимізації економічних та соціальних вигод від процесу розвитку системи національного господарства за умови захисту довкілля та забезпечення у довгостроковій перспективі відтворення природних ресурсів. В економічному сенсі сталий розвиток означає не лише зростання національної економіки та збільшення доходів на душу населення, а й покращення всіх елементів соціального забезпечення. Сталий розвиток має супроводжуватися необхідними структурними змінами в економічній та соціальній сферах.

Війна росії проти України вимагає від держави перегляду підходів до створення та практичної реалізації власної стратегії сталого соціально-економічного розвитку. Актуальні проблеми сталого розвитку нашої країни у довоєнних умовах розглядали низка вітчизняних дослідників. Зокрема, В. В. Мельник [1, с. 45] відзначив теоретико-прикладні засади сталого розвитку, акцентуючи увагу на пріоритетність інноваційної діяльності в Україні. М.Р. Подольський та Д.В. Брик у [2] зазначають, що досягнення більшості цілей сталого розвитку в Україні ґрунтуються на енергоефективному паливно-енергетичному комплексі, що зумовлює пріоритет імплементації саме цілі 7 «Доступна та чиста енергія» над іншими. А. Коваленко [3, с. 13] досліджуючи стан реалізації цілей сталого розвитку в Україні зробив висновки щодо часткового їх втілення. М.В. Руда з М.М. Мазурик [4, с. 205] обґрунтували особливості співробітництва між Україною та ЄС у сфері сталого розвитку. Проте умови, в яких опинилася Україна внаслідок військових дій потребують проведення додаткових досліджень.

Логічним є питання щодо причин, через які та чи інша національна економіка потребує сталого розвитку. Якщо говорити про країни – члени ЄС, а також про Україну (як про країну, яка прагне до Європи), то головною причиною, через яку цим країнам необхідне не просто зростання національних економік, а саме сталий розвиток національних соціально-економічних систем, є державна безпека. Вищезгадані країни мають високий рівень залежності від копалин природних ресурсів (нафти, газу та вугілля), видобуток яких у цих країнах невеликий або практично відсутній, а також від зовнішніх фінансових ресурсів. Така ситуація, з одного боку, ускладнює цим країнам формування незалежної економічної політики (Європи та України від Америки та росії), а з іншого боку, негативно позначається на стані довкілля, що, у свою чергу, погіршує умови життя населення. Водночас глобальний попит на природні ресурси не зменшується, а постійно зростає, що збільшує негативний вплив на статтю витрат національного бізнесу та довкілля. ЄС може допомогти зменшити цей вплив, застосовуючи на практиці концепцію сталого розвитку. Іншою причиною, через яку Європа та Україна потребують сталого соціально-економічного розвитку, є необхідність підвищення конкурентоспроможності національних економік у світлі сучасних геополітичних парадигм (зростання конкуренції з боку Китаю та Північної Америки, а також нового переділу товарних ринків між росією та США). Якщо говорити про систему стратегічного планування сталого соціально-економічного розвитку, то така система для країн-членів ЄС та для України має включати трирівневе планування, стратегії, розроблені та реалізовані на національному, регіональному та місцевому рівнях. Звичайно, всі ці стратегії повинні бути органічним включенням до загальноєвропейської стратегії соціально-економічного розвитку. Однак в Україні й до війни було відсутнє єдине бачення системного

підходу щодо управління та методичних основ формування феномену сталого розвитку, не визначено технології розробки стратегій та пріоритетів безпечного соціально справедливого економічного розвитку, методи оцінки ефективності досягнення цілей та інструменти їх реалізації. Проте, не дивлячись на ці проблеми, у 2021 році Україна посіла 36-е місце серед 165 країн у рейтингу сталого розвитку ООН, й було зафіксовано покращення у досягненні 10 із 17 цілей [3, с. 13].

Основні напрями стратегічного програмування сталого розвитку національної соціально-економічної системи у мирний час можна позначити так:

- постійна реалізація заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника на зовнішніх та внутрішніх ринках, а також використання переваг відкритих ринків;
- уповільнення зростання попиту на енергоносії у національному господарстві через одночасне підвищення диверсифікації джерел та каналів постачання імпортованих енергоносіїв (включаючи відновлювані джерела);
- розробка та формування нових стимулів для залучення інвестицій та утримання вже наявних фінансових резервів у національній економіці;
- пом'якшення впливу зростання світових цін на енергоносії на національну економіку та добробут громадян;
- наявність ефективної програми швидкого реагування у разі виникнення кризових явищ в економічній, соціальній, екологічній та політичній сферах;
- розробка організаційно-правових засад сталого соціально-економічного розвитку для відстеження ефективності дій уряду та виявлення можливих слабких місць у національній економіці.

Отже, вагомою компонентою феномена сталого розвитку України є забезпечення високого рівня життя населення, тобто соціальної сфери. Задоволення потреб людини виступає метою економічного розвитку, що у поєднанні з екологічною безпекою суспільства створює можливості сталого розвитку. Соціалізація економіки передбачає певний вид економічних трансформацій, що базуються на поєднанні особистісних і суспільних інтересів. Соціалізація економіки пов'язана із соціальною спрямованістю процесу виробництва, гуманізацією праці та життя людей, з зменшенням соціальної диференціації та превалюванням значення соціальної сфери у масових суспільних явищах та процесах. Соціалізація має пронизувати всі сфери економічної діяльності. Центром розподілу соціально-економічного розвитку країни повинна бути особистість разом з її різноманітними потребами. Результатом соціалізації економіки є якісні зрушення в сукупності потреб, структурі попиту та споживання, способі та якості життя, умовах розвитку людини. Головною ознакою сприятливої спрямованості політики держави є зростання доходів населення та національного благоустрою.

Перелік використаних джерел інформації:

1. Мельник В.В. Соціальні і економічні аспекти забезпечення збалансованого еколого-економічного розвитку в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. №16. С. 169-172. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/26.pdf (дата звернення: 17.09.2022).
2. Подольський М.Р., Брик Д.В. Наукові підходи для досягнення цілей сталого розвитку України. *Modalități conceptuale de dezvoltare a științei moderne: zbirnik naukovih prac̑i AȘGOS*. 2020. Vol. 5. P. 52-55. DOI 10.36074/20.11.2020.v5.15 (дата звернення: 17.09.2022).
3. Коваленко А. Стан і перспективи реалізації цілей сталого розвитку в Україні. *Економіка природокористування і сталій розвиток*. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2018. №1-2 (20-21). С. 11-14.
4. Руда М.В., Мазурик М.М. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. №3(1). С. 204-211. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23805/menedzhment121-206-213.pdf>.